ЕВРОПСКА УНИЈА УВОДИ „ДЕЛИКТ МИШЉЕЊА”

Тамница с погледом на рај

Кључна тачка предложеног новог европског законодавног модела — закона 4246Д, који предвиђа „европски мандат хапшења” — јесте криминализација било којег „политички некоректног” мишљења, што је изазвало својеврсну побуну и у срединама које нису сумњичаве. На пример, ако у Београду напишете нешто о Турској што се не допадне турском јавном тужиоцу, Србија би била у обавези да вас ухапси и испоручи у Анкару, да би вам било суђено по турским законима

Пише: Антонио Серена*

Задњих месеци подигла се олуја протеста против гулаг перспективе трасиране новим и застрашујућим европским законодавним моделом, рођеним крајем 2001. Кључна тачка тог модела је криминализација било којег политички некоректног мишљења.

Члан који предвиђа кажњавање мишљења, или аката који дискриминишу туђе расне,

религиозне, идеолошке различитости, или туђа понашања, изазвао је прави правцати устанак чак и у најмање сумњичавим срединама. То је лако разумљиво, јер један од бедема одбране европских устава јесте заштита слободног мишљења. Проблем је у томе што од када су ти устави усвојени није спецификовано да постоје две врсте мишљења: једно тачно и друго погрешно. Изгледа да се сада Европска Унија побринула да утврди које мишљење мора да се брани, а које да се осуди, које је мишљење исправно, а које треба одбацити, који идеал је здрав, а који није одговарајући, односно који је болестан.

Има много поглавља такозваног европског мандата о хапшењу које сматрамо погрешним и изопаченим. Новост која највише збуњује јесте ново тумачење територијалне надлежности. На основу тога свако може да буде изручен на захтев судске власти или било ког судије или тужилаштва у било којој земљи Уније за нешто што је учинио, или што се сматра да је учинио, у Италији иако, по међународном праву, тај акт не представља кривично дело, па се чак сматра и уставно гарантованим правом. Из тога произлази парадоксална могућност да нека особа буде ухапшена по европском налогу за хапшење за преступ који је застарео на основу закона државе у којој грађанин живи и у којој га је починио, или пак да му буде истовремено суђено у више држава због истог дела и да по том основу буде изручен једној од њих. То важи чак и када се ради, да се послужимо примером, о кривичном делу које је у Италији починио неки италијански држављанин и коме је у току суђење, или је већ завршен процес пред италијанским судским органима. Из тога се јасно закључује да ћемо морати да познајемо не само наш закон, већ и непознати закон, написан на непознатом језику, у некој далекој држави која је члан Енропске Уније. Осим тога, предлог оквирне одлуке не предвиђа никакву резерву или ограничење у погледу политичких преступа. Дакле, уставна гаранција је укинута.

ЗБОГОМ, СЛОБОДО

Штавише, управо деликти мишљења, дакле у широком смислу политички деликти, један су од главних, ако не и главни циљ оквирне европске одлуке. Затим, треба имати у виду стање особе коју одведу из њеног града или из њене земље, силом транспортују у страну земљу, где нема никаквог родбинског, пријатељског, професионалног ослонца, у којој најчешће не зна ни језик и где је свима непозната. Додајмо на то тешкоће тог

несрећника да припреми одбрану према судским актима састављеним на језику који не зна и уз помоћ, ако буде могао да је има, адвоката са којима неће бити ништа мање тешко да се споразуме. Уз све то иде претња даљих трансфера ка другим непознатим одредиштима и под теретом других, једнако непознатих, оптужби. Његово суђење у земљи која га не познаје и коју он уопште не занима проћи ће у тишини и без јавности, без било какве контроле од стране јавног мнења. Потом, биће врло тешко за некога ко нема много новца да искористи могућност обарања оптужбе коју нуди кривични систем земље у којој се налази.

Ко добро размисли о овим мучним околностима мораће да се сложи да ће, у нормативном оквиру предлога који се разматра, екстрадиција бити често, да не кажемо увек, синоним за депортацију. Европски налог за хапшење значи, за онога ко не разуме, да се на пример из Француске у Италију изручи комунистички терориста Чезаре Батисти да би му се судило. Али, није тако, боље рећи није увек тако, јер европски налог за хапшење изгледа има другачије циљеве од оних који су објављени, који више одговарају политици него правди. Зато верујем да, пре доношења неких мера, треба бар размислити, и то дубоко, о ризицима растакања нашег Устава. И ваља се питати није ли правна држава са слободом изражавања била, током многих година у нашој земљи, пука прича, академска реторика, гомила празних речи и аргумената, у најбољем случају добрих за гимназијски матурски испит.

ВЛАДАВИНА ТЕРОРА УМЕСТО ПРАВА

Размотримо правну државу. Италијански затвори су увек били пуни затвореника који чекају суђење, годинама. Али није највеће зло то што држава, овде у Италији, само у задњи час, често у пропагандистичке сврхе, кажњава затвором. Права рутинска казна, прави инструмент заната, онај с којим се посао обавља и одржава ред, јесте једноставна оптужба са правом одбране са слободе, док је процес у току. Чак и када се суђење заврши, по обичају у тим случајевима, са смешним казнама или са потпуним ослобађањем, ипак представља стварну пресуду ако се имају у виду дужина суђења (процес понекада траје и двадесет година), одлагања, трошкови, степени суђења. У пракси то представља психолошко мучење средњег интензитета, али са врло дугим

трајањем. Представља малигну и разорну тортуру каква није била позната ни у најцрњим временима. Чињеница је да грађанин нема никакву одбрану против демократског апарата државе. Ако она жели да га казни, из неког разлога (или и без разлога), она га кажњава. Ако жели да га уништи, ако жели да га сведе на беду, да га телесно и психички уништи, да га нагна на самоубиство, она то може да учини. Довољно је залепити му неку оптужбу која, иако ће се после показати да је лажна или безначајна, покреће машину за мучење. Па зар је то држава права?

Што се тиче слободе говора, изражавања и штампе, добар део те слободе нестаје са деликтом мишљења који италијански закон нехајно предвиђа: клевета (посебно је потанко описана клевета преко штампе), повреда личне части, апологија ствари које се сматрају омрзнутим (на пример, кривично дело или фашизам), прекршајни подстицаји на злочиначко деловање, на субверзије против државе, на грађанску непослушност, итд, а ту су и тробојка, покрет отпора, оружане снаге, нација, шефови држава и многе друге ствари које у овој земљи очигледно имају потребу за бајонетима да би опстале. Тако, онај ко пише или јавно говори не може слободно да изрази сопствено мишљење, јер се стално налази под претњом државне репресије прикривене у отезању суђења, у чину који настаје после тужбе. Са тог становишта стање у Италији је непромењено још од 19. века. Благи песник Паколи је, 1879. године, провео четири месеца у затвору зато што је написао оду Пасанану, док је у наше време Ђорђо Форатини, због једне карикатуре, тужен за клеветање моћног сенатора Д'Алеме који му је тражио одштету од три милијарде ондашњих лира. И комичар Бепе Грило је прво био тужен од стране „Телекома" због шале на рачун еротских телефонских услуга које ова установа даје, а затим га је тужила професорка Рита Леви Монталчини, свето чудовиште женских научних истраживања, зато што јој је приписао неки скривени рекламни перформанс. Оно што преостаје од извиканих слобода губи се у зналачкој организацији медијског простора коју врши држава у дослуху са тренутним лидером.

УЋУТКАВАЊЕ НЕПОДОБНИХ

Укратко, ради се о блокирању приступа медијима ономе ко угрожава, речима и идејама, важећи политички поредак, односно лоби који има власт. Коришћење масмедија је

резервисано за апологете владајуће политичке класе, корисне идиоте, корисне продане душе или корисне на било који други начин. Само они могу да пишу у националним или регионалним дневницима, само њих могу да објављују велике издавачке куће, само они могу да буду водитељи или да се појављују на државним и приватним телевизијама, само они могу нешто да кажу на радио станицама, да буду позивани на конференције, расправе или манифестације и, наравно, да постигну успех, зарађујући врло често огромне цифре или се заносећи да се ради о признању њихове вредности (још се сећам како је са искреним поносом Оријана Фалачи причала да је била супер плаћена за свој антиарапски чланак „Бес и понос", који је објавио дневник *Коријере дела Сера*).

Они други, озбиљни критичари, које важећи системи сматрају опаснима, имају отворен пут само у алтернативном издаваштву, чија је публика не само „микроскопска", већ углавном и културно секташка, са претходно утврђеним идејама и у многим случајевима патолошки непроменљива. Обраћање таквој публици је често смело и незахвално. Ако се оставе по страни кривични закон и закони о јавној безбедности, о којима је било речи, у Италији грађанин, парадоксално, може да говори и пише до миле воље, ако нема публику. У најбољем случају, преостаје му интернет који не плаћа и који има мало читалаца, оних који обично трагају само за потврдом сопствених мишљења.

Тако се спроводи реална цензура и масе све виде кроз парцијалне и деформисане наочаре власти. Наиме, колико је њих чуло за причу о „проклетим историчарима"? Колико је младих, све до пре неког времена, знало за фојбе или катинске јаме? Да ли је то слобода речи, изражавања и штампе? А политичка опозиција? Када би је било, морала би да каже ове и друге ствари! Заправо, у овој земљи опозиционе партије никада нису ни постојале. Италијанска држава после 1945. године је гротескна грађевина, утемељена на амнезији, лажи, прећуткивању и шуровању. Слободна и независна држава? Будимо озбиљни! Да ли је стварно било оних што су веровали да ће САД прво да се устоличе у Италији, а затим да пусте да им, испред носа, плен однесе пар домородаца који формирају опозициону партију, иако их је подржавала друга велесила? Какву цену је платио Бетино Кракси зато што је бранио наш национални суверенитет у афери Сигонела (Бетино Кракси, председник владе, одбио је да америчкој војној полицији у Италији изручи осумњичене Палестинце – прим. прев.). Уљези, у Италији, увек су доминирали и доминирају и данас више но икада. Другачије се не би могли објаснити „преокрети" у некој партији која је потпуно обрнула своју политичку линију, укључујући и неке кључне ставове као што су, јуче, једнако одстојање од САД и СССР-а, а данас регулисање имиграције, израелско-арапски сукоб и односи капитал-рад. Да ли је то слобода опозиције?

НЕУСТАВНИ МАНДАТ ЗА ХАПШЕЊЕ

Враћајући се на европски налог за хапшење не може се рећи да таква ствар елиминише свако право и слободу пошто су, уистину, права и слободе у Италији често врло привидни. И скоро да није важно да ли такав налог поштује или не поштује Устав, који је у стварности већ толико пута повређен. Исто важи и за остале европске земље. Штавише, у многима од њих репресија против слободе мишљења и стварно пренебрегавање одговарајућих устава још је очигледније него у Италији. Сетимо се само прогона које су истрпели ревизионистички историчари у Немачкој, Француској, Аустрији, Белгији, Шпанији, Шведској и Великој Британији. Реално, европски налог за хапшење неће нам одузети ништа што већ нисмо изгубили, а даће нам нешто што раније нисмо имали: губљење опасних илузија, јасну представу о сопственој ситуацији. У ствари, имамо мало права и мало слобода, али се увек заносимо да их имамо много. Зато ће после бити још горе! Наиме, јасно је да је европски налог за хапшење смишљен само ради идеолошке и политичке репресије, да би се елиминисао сваки облик дисидентства и да би се не само наметнуле, већ и учиниле неспорним „владајуће" норме и вредности. Његов суштински смисао – тврдим то – јесте да се дâ могућност свакој земљи која припада ЕУ да изручи и процесуира на својој територији било ког грађанина који је прекршио њене законе, ма где то учинио, у оквиру ЕУ, чак и у земљи рецимо његовог порекла и боравка – где ти закони нису ни постојали. То ће моћи да се дешава, а да се не прејудицира озбиљно функционисање свих европских друштава, искључиво на пољу репресије против политичког дисидентства. На свим осталим пољима примена европског налога за хапшење може да баци целу Европу у хаос, неизвесност и, можда, у побуну. Рецимо, у Шпанији не постоји кривично дело увреде јавног морала, дакле, тамо људи себи допуштају, нарочито туристи, понашања која би на другом месту била забрањена. Хоће ли сви они бити ухапшени и депортовани ради суђења у лицемернијим земљама? А шта ће се дешавати у оним земљама у којима се предвиђа пунолетство са мање од 18 година? Да ли ће Енглеска ухапсити и послати у Дартмур све континенталне возаче који возе супротним смером? И тако даље, са хиљадама гротескних случајева какви се могу десити, а сваки је у стању да паралише грађански живот.

Насупрот томе, што се тиче репресије против политичког дисидентства, све би ишло као по лоју: несврстани дисиденти, прави опозиционари су малобројни и њихово уништавање не би изазивало никакве последице у јавности која је већ – као што сам рекао раније – у рукама мас медија којима управља власт. Била би тешка потцењивачка грешка, илузија, да се мисли искључиво на законе који су сада негде на снази. Јасно је да би прави

репресивни закони стигли после усвајања европског налога за хапшење, онда када би их било лако увести. Било би довољно да нека земља, чак и најмања, као Луксембург, забрани законом неко понашање и непосредна последица би било да се та забрана генерализује у целој Европи. У том часу би се створиле заиста фантастичне могућности. Наиме, нека земља би могла да забрани да се критикује спољна политика САД, друга би могла да забрани да се говори лоше о Уједињеним нацијама, и тако редом. Имајмо у виду да ће ускоро бити примљене у ЕУ земље са културним, религиозним и правним калибром какав имају Израел и Турска. Европски налог за хапшење имао би још један ефекат, не знам колико колатералан или секундаран. Наиме, јасно је да ће управљање европским деликтима (деликт мишљења је предвиђен само у неким земљама) вршити приватне организације које ће, преко својих филијала у земљама чланицама, имати задатак да сигнализирају евентуалне прекршаје. На пример, у некој земљи се лоше говори о Јеврејима, у другој се не признаје формални ауторитет папе, у трећој баш и не умиру од љубави према Америци, итд. Ниједан тужилац неће моћи сам да сазна шта се дешава у иностранству.

ПРИВАТИЗАЦИЈА ПОЛИТИЧКОГ НАСИЉА

Наравно, јасно је да ће све такве транснационалне организације да издржава крупни капитал, баш као што се то данас дешава са свим невладиним организацијама у свету, као Гринпис, Хјуман Рајт Воч, итд. Какав ће бити резултат? Да ли ће се приватизовати политичка репресија, да ли ће великим делом бити поверена приватницима, неком богатом лобију? На крају ћемо сигурно доживети катастрофу, али све ће бити више привид него суштина, јер велики део суштине је већ недостајао.

Са друге стране, стање ће бити јасно свима: репресија против дисидентства, хомологација, терор, нови гулаг. А то ће донети предности: неће више бити могуће да се глумата опозиција. О каквој опозицији може бити речи, ако сви опозиционари буду уништени? Ако неко буде остао на слободи и активан, то ће значити да је саучесник и у дослуху са режимом. Укратко, неће бити могуће играти се демократије, а игра која ће морати да се игра, ако се жели наставак игре, биће игра диктатуре: овдашњи режимски људи биће свеприсутни, слављени, љубимци масмедија, увек присутни и плаћени на ТВ,

а опозиционари ће бити са друге стране, уђуткани, оклеветани, занемарени, сведени на беду. За нас слободне људе који смо увек припадали овој другој категорији, мало тога се мења, а можда и набоље. Наиме, као што је написао Ђордано Бруно Гуери: „Европски налог за хапшење бар омогућава да се увиди ово антидемократско одступање, да се осети та стега на личним слободама, на слободама појединаца и на територијалним аутономијама народа. Налазимо се пред превратом и уништењем најелементарнијих принципа правне цивилизације. Нема више правне сигурности, јер одређивање деликта мишљења, које обухвата ова европска норма, омогућава да се свако криминализује. ЕУ нема кривични закон нити закон о кривичном поступку, па, дакле, са елиминацијом надлежности на националној територији, могу да се отворе репресивни процепи који би могли бити злоупотребљавани на готово неизрециве начине."

Парадоксално је да су то опасности на које је указао и министар правде Кастели, односно чувар печата једне владе, италијанске, која се жури да усвоји ове слободоубилачке норме: „Европски налог за хапшење могао би да буде користан за нека кривична дела: међународни тероризам исламског порекла, мафију. Али, то се проширило на скоро све, на пример, на ксенофобију. А иза такве оптужбе налази се само жеља да се ограничи слобода изражавања. То јест, стрпајмо у затвор онога ко говори неугодне ствари."

Европска супердржава, „најледеније од свих чудовишта", како је дефинисана, управо треба да ступи на снагу. Од сутра, да бисмо рекли то што јесмо или што желимо, мораћемо да говоримо кришом, као у доба инквизиције, као они које су одувек прогонили.

Због свега тога, даћу свој глас против предлога о коме се парламент спрема да гласа. **<**

** Аутор је посланик у италијанском Парламенту*

(Јун 2005)